

WILLIAM C. GILMORE

ΒΡΟΜΙΚΟ ΧΡΗΜΑ

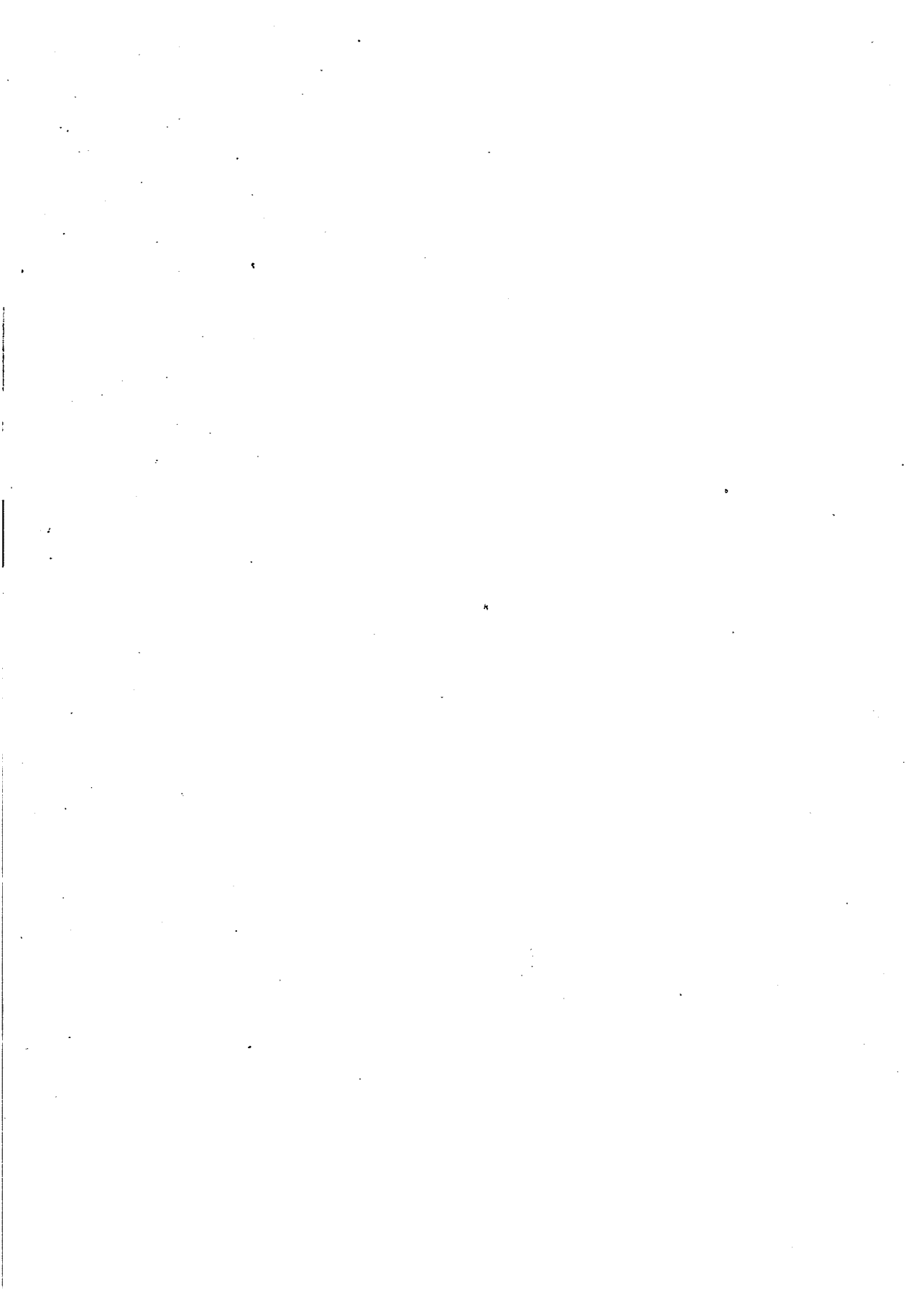
*Η ανάπτυξη μέτρων για ν'αντιμετωπιστεί
το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος*

Πρόλογος: Νέστωρ Ε. Κουράκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΑΘΗΝΑ 1999

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

του Νέστορα Ε. Κουράκη
Καθηγητή Εγκληματολογίας
στη Νομική Σχολή Παν/μίου Αθηνών

Το βιβλίο του William G. Gilmore για το ξέπλυμα χρήματος, που μου ζητήθηκε να προλογίσω, προέρχεται πράγματι από ένα βαθύ γνώστη του προβλήματος και έγκριτο βρεταννό νομικό. Μέσα από τις σελίδες του, αλλά και με συνοπτικότερο τρόπο μέσα από τα τελικά συμπεράσματα του βιβλίου, μπορεί ο αναγνώστης να σχηματίσει, επομένως, μια -στο μέτρο του δυνατού- πλήρη εικόνα για τη σημασία του ξεπλύματος «μαύρων» χρημάτων στην περαιτέρω εξάπλωση του οργανωμένου εγκλήματος, για τους κινδύνους (αντίστοιχα) που εγκυμονεί η εξάπλωση αυτής της νέας μορφής εγκλήματος στη διάβρωση των βασικών δομών μιας κοινωνίας (λόγω της σχέσης του με τα ναρκωτικά, τη λαθρεμπορία, τις απάτες, την τοκογλυφία, τη δωροδοκία κ.λπ.), για την έκταση του προβλήματος στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, για τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι δράστες στη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές τους δραστηριότητες, καθώς και για τη στρατηγική που ακολουθείται τα τελευταία 10-15 χρόνια από σημαντικούς διακρατικούς φορείς, όπως ο ΟΗΕ, το

Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Ένωση, στην αντιμετώπιση του προβλήματος σε νομοθετικό και πρακτικό επίπεδο.

Ενόψει αυτής της πληρότητας του βιβλίου, το μόνο που θα μπορούσα να επιχειρήσω στα προλεγόμενα αυτά για την ελληνική έκδοση, θα ήταν να δώσω σε πολύ αδρές γραμμές μια σκιαγραφία της έκτασης του προβλήματος ως προς τη χώρα μας, που δυστυχώς (ή και ευτυχώς!) απουσιάζει ολοκληρωτικά από τις σελίδες αυτού του βιβλίου.

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια το πρόβλημα του ξεπλύματος «μαύρων» χρημάτων έχει αρχίσει να αποκτά και στην Ελλάδα ανησυχητικές διαστάσεις.

Παράγοντες που ευνόησαν αυτή την εξέλιξη είναι η στρατηγική θέση της χώρας για τη διαμετακόμιση μεγάλων ποσοτήτων ναρκωτικών μέσω της «Βαλκανικής Οδού» (υπολογίζεται ότι το 60% των «μαύρων» χρημάτων που ξεπλένονται στην Ελλάδα, δηλ. ποσό περίπου 8 τρις. δρχ. για το 1997, προέρχονται από το μεγαλεμπόριο ναρκωτικών), τα οικονομικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν στη γείτονα Αλβανία το καλοκαίρι του '97 λόγω της απάτης με τις πυραμιδικές καταθέσεις (πολλοί από τους πρωτεργάτες της απάτης, αλλά και απλοί πολίτες που ήθελαν να περισώσουν τις αποταμιεύσεις τους, κατέφυγαν στις ελληνικές τράπεζες), αλλά, κυρίως, το έντονο ενδιαφέρον της αλβανικής μαφίας και της ρωσικής μαφίας να διαφυλάξουν και να ξεπλύνουν τα παράνομα κέρδη τους από εμπόριο όπλων, λευκής σάρκας κ.λπ. σε ασφαλείς περιοχές, όπως η Ελλάδα, με χρησιμοποίηση, για τον σκοπό αυτό, και των εδώ Αλβανών ή Ρωσοπόντιων λαθρομεταναστών (κατά κανόνα οι ενέργειες γίνονται από πολυάριθμους «επαγγελματίες» διαχειριστές κεφαλαίων και όχι από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους ιδιοκτήτες των κεφαλαίων). Συνήθεις μέθοδοι ξεπλύματος «μαύρων» χρημάτων στην Ελλάδα είναι προπάντων οι «επενδύσεις» μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των κεφαλαιαγορών, δεδομένου ότι, κατά τα ισχύοντα στη χώρα μας, η αγορά μετοχών και ομολόγων δεν υπόκειται στο πόθεν έσχες, ούτε ελέγχονται ή φορολογούνται τα κέρδη από τις μετοχές, με αποτέλεσμα ο οιοσδήποτε να μπορεί αργότερα να ισχυρισθεί ότι τα χρήματα που έχει στην κατοχή του είναι από κέρδη στο Χρηματιστήριο. Επίσης, άλλες μεθοδεύσεις είναι το ξέπλυμα μέσω των καζίνο (π.χ. αγοράζει κάποιος μεγάλες ποσότητες από μαρκες καζίνο και αργότερα τις εξαργυρώνει χωρίς να έχει παίξει, παρουσιάζοντας έτσι τα χρήματα αυτά ως κέρδη από τυχερά παιχνίδια), μέσω της εξαγοράς νομίμων επιχειρήσεων, που χρησιμοποιούνται ως

εταιρείες-βιτρίνα και που προβαίνουν π.χ. σε αγοραπωλησίες κατοικιών και κτιρίων (τα χρήματα που θα εισπραχθούν αργότερα από τη μεταπώληση αυτών των ακινήτων θα αποτελούν νόμιμο κεφάλαιο), καθώς και μέσω της σωματικής μεταφοράς μετρητών (ιδίως ξένων τραπεζογραμματίων), που στη συνέχεια κατατίθενται σε Ελληνικές τράπεζες ως μικρού ύψους ποσά (π.χ. μέχρι ενός εκατομμυρίου) από Έλληνες συνεργούς, ώστε να μη κινούνται οι υποψίες, και αργότερα επαναπροωθούνται με νόμιμες διαδικασίες σε άλλες τραπεζικές αγορές του εξωτερικού ως νόμιμο χρήμα (για τις μεθοδεύσεις αυτές και για την όλη κατάσταση του «μαύρου» χρήματος στην Ελλάδα, βλ. ιδίως την ετήσια έκθεση 1997 της αρμόδιας Ελληνικής Επιτροπής του ν. 2331/1995 προς την ειδική υπηρεσία εμπειρογνωμόνων FATF (Financial Action Task Force) του ΟΕΕΣΑ, της οποίας τα βασικά πορίσματα δημοσιεύθηκαν π.χ. στις εφημ. «Ελευθεροτυπία» της 27.1.1998, σελ. 18-19 και «Τα Νέα» της 26.1.1998, σελ. 42, καθώς και τις επισημάνσεις του Διεθνούς Οργανισμού Τελωνείων (WCO), όπως αυτές παρουσιάστηκαν από την εφημ. «Τύπος της Κυριακής» της 30.11.1997, σελ. 42).

Είναι προφανές ότι ο περιορισμός του ξεπλύματος «μαύρων» χρημάτων θα αποτελούσε καίριο χτύπημα για το οργανωμένο έγκλημα, αφού δεν θα μπορούσαν έτσι να αξιοποιηθούν κατά τον επιθυμητό τρόπο τα παράνομα κέρδη που αποκομίζονται από τέτοιες δραστηριότητες. Θα ήταν δηλ. σαν να περιοριζόταν το «οξυγόνο», όπως ορθά έχει χαρακτηριστεί, με το οποίο συντηρούνται στη ζωή αυτές οι δραστηριότητες. Γι' αυτό και από πλευράς νομοθετικής πολιτικής, ήδη περί τα τέλη της δεκαετίας '80 προβλέφθηκε σχετική διάταξη στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (Βιέννη, 20.12.1988) «κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών» (ά. 3 παρ. 1 περ. β' του ν. 1990/1991, με τον οποίο επικυρώθηκε η ανωτέρω Σύμβαση από την Ελλάδα), ενώ στις αρχές της δεκαετίας '90 προωθήθηκε προς επικύρωση από το Συμβούλιο της Ευρώπης Σύμβαση για το θέμα αυτό (από 8.11.1990), και την 10.6.1991 εκδόθηκε σχετική Οδηγία από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» (91/308/ΕΟΚ) (για τις εξελίξεις αυτές βλ. ιδίως Jean – Louis Héraill/ Patrick Ramael, *Blanchiment d' argent et crime organisé. La dimension juridique*, Paris: P.U.F., 1996, καθώς και τις εκτενείς αναπτύξεις στο παρόν βιβλίο). Ενόψει των εξελίξεων αυτών, θεσπίσθηκε στην Ελλάδα, ως

άρθρο 394α του Ποινικού Κώδικα (ά. 5 ν. 2145/1993) μία συναφής ποινική διάταξη, η οποία, όμως, λόγω των ατελειών της, αντικαταστάθηκε δύο χρόνια αργότερα, μέσω του ν. 2331/1995 (όπως αυτός ισχύει μετά την τροποποίησή του από το ά. 6 ν. 2515/1997), από ολόκληρο πλέγμα ποινικών διατάξεων (με ποινές κάθειρξης 5-10 ετών) και διοικητικών ρυθμίσεων (για μία κριτική αξιολόγηση αυτής της νομοθεσίας βλ. ιδίως τις μελέτες του Γεωργ. Ρήγου, στην «Ελληνική Δικαιοσύνη» 37:1996, σελ. 261-266, του Παν. Βασιλακόπουλου στα «Ποινικά Χρονικά» 46:1996, σελ. 1361-1373 και του Γ. Τραγάκη στο βιβλίο του «Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Χρήματος», Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 1996, ενώ χρήσιμες είναι και ορισμένες παλαιότερες εργασίες, π.χ. του Στ. Αλεξιάδη στον «Αρμενόπουλο» 46:1992, σελ. 1-6 και του Θ. Γιαννόπουλου στα «Ποινικά Χρονικά» 43:1993, σελ. 1238-1249). Ωστόσο στην πράξη η αντιμετώπιση του προβλήματος έγινε με χαλαρότερους ρυθμούς και είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι μόλις την 31.1.1997 συγκροτήθηκε σε σώμα το βασικό όργανο, υπό την προεδρία εφέτη, που επιβλέπει την εφαρμογή αυτού του νόμου (βλ. «Καθημερινή» της 9.2.1997, σελ. 20). Επίσης και οι τράπεζες φαίνεται να επιδεικνύουν κάποια διστακτικότητα στην εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του νόμου, δεδομένου ότι εάν οι έλεγχοι γίνουν ιδιαίτερα πιεστικοί ή παραβιάζεται εύκολα το τραπεζικό απόρρητο, πολλοί μεγάλοι επιχειρηματίες υπάρχει κίνδυνος να μεταφέρουν τα κεφάλαιά τους σε άλλες χώρες με λιγότερους ή ανύπαρκτους ελέγχους, όπως π.χ. στις Σεϋχέλλες, τις Μπαχάμες, την Ελβετία, την Ταϊλάνδη και την Τουρκία. Πάντως από την Τράπεζα της Ελλάδας λαμβάνονται κατά καιρούς διάφορα μέτρα, ώστε να καθίσταται επιτυχής ο έλεγχος του προβλήματος (π.χ. να ζητείται η ταυτότητα του πελάτη όταν η συναλλαγή στην τράπεζα υπερβαίνει τα 4,5 εκατ. δρχ. -πρβλ. εφημ. «Τα Νέα» της 27.11.1997, σελ. 61).

Από την άλλη πλευρά, σύντομες προσπάθειες έχουν αναληφθεί τα τελευταία χρόνια, ώστε να περιορισθούν οι κίνδυνοι που δημιουργήθηκαν ως προς την ανάπτυξη του οργανωμένου διασυνοριακού εγκλήματος και, συνακόλουθα, του ξέπλυματος χρημάτων, λόγω της κατάργησης των εσωτερικών συνόρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικός αναδεικνύεται ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν οι Συμφωνίες του Schengen και η ιδρυτική σύμβαση για την Ευρωπαϊκή Αστυνομία -Ευροπόλ, που έχουν επικυρωθεί και από τη χώρα μας (αντίστοιχα: ν. 2514/1997 και ν. 2605/1998). Υπενθυμίζεται ότι οι συμφωνίες του Schen-

γεν εμπεριέχουν σειρά ειδικών διατάξεων για αστυνομική και δικαστική συνεργασία μεταξύ των χωρών προς καταδίωξη και σύλληψη δραστών σε εγκλήματα όπως η ανθρωποκτονία με πρόθεση υπό επιβαρυντικές περιστάσεις, ο βιασμός, ο εμπρησμός με πρόθεση, η παραχάραξη, η εκβίαση, η απαγωγή [= «αρπαγή»] και ομηρεία, η σωματεμπορία, η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, ορισμένα σοβαρά εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας κ.λπ. (βλ. ιδίως ά. 39 επ. ν. 2514/1997). Ανάλογο κατάλογο εγκλημάτων περιλαμβάνουν επίσης η Ιδρυτική Σύμβαση της Europol (ά. 2 και συναφές «παράρτημα στο ά. 2» του ν. 2605/1998) και ο ελληνικός νόμος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ά. 1 επ. ν. 2331/1995, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το ά. 6 ν. 2515/1997). Είναι προφανές ότι τα εγκλήματα αυτά θα μπορούσαν να περιορισθούν κατά πολύ, εάν ετίθεντο φραγμοί στην αξιοποίηση των εσόδων που επιτυγχάνονται από αυτά μέσω του ξεπλύματος «μαύρων» χρημάτων. Υπό το πρίσμα τούτο, η ενίσχυση των προσπαθειών που έχουν αναληφθεί σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος είναι, νομίζω, μια από τις αυτονόητες προϋποθέσεις για μια κοινωνία με λιγότερο έγκλημα και περισσότερη δικαιοσύνη, αρκεί, βέβαια, η αντιμετώπιση αυτή να μη θίγει τον βασικό πυρήνα των θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

N.E.K.
Ιούνιος 1999